

my should be consistently eliminated, securing only one concept for one language sign.

Cross-system ambiguity for the studied term system is more intrinsic than intra-system.

As the examples show, context is the most effective way of delimiting the values of a polysemic term. Term ambiguity should be seen not as an absolute con-

dition for the functioning of terms, but as a tendency.

The ambiguity in the term systems, on the one hand, testifies to the evolution of the logical sphere of a socially oriented economy, and on the other hand, it is a manifestation of the universal common tendency to save the means of verbal expression.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2019

УДК 81-114.2: 81-115

DOI: 10.18372/2520-6818.40.14254

ГУДМАНЯН Артур, СІТКО Алла, СТРУК Ірина

ФЕНОМЕН МОВНОЇ АНОМАЛІЇ

У статті розглянуто проблему мовних аномалій крізь призму внутрішнього сприйняття текстового полотна вторинним комунікантом, що виявляє себе своєрідним маркером культурного світовідчуття і світорозуміння. Окреслені погляди дослідників на тлумачення поняття «мовна аномалія» у лінгвістичній та перекладозначій парадигмах. Виокремлено основні критерії, які характеризують аномалії художнього тексту; зіставлено характеристики поняття аномалія з іншим видом мовного відхилення — девіація, різними мовними явищами — діалектом, просторіччям, соціальним жаргоном, дитячою мовою та метафорою; побудовано теоретичні підвалини для подальшого перекладацького аналізу; проводиться контекстуальний аналіз мовної аномалії у тексті мови оригіналу та текстах мов перекладу.

Ключові слова: аномалія, норма, діалект, креативність, художній переклад.

Вступ. Неоднозначність у трактуванні поняття «аномалія», наприклад як: «комунікативний шум» (О. О. Селіванова), «комунікативна невдача» (О. В. Яшенкова), «перешкоди у спілкуванні» (М. Д. Феллер), «нульовий рівень письма» (Р. Барт, В. Г. Гак), «комунікативний збій» (Г. Кларк), «мовленнєві невдачі» (О. В. Кукушкіна), «мовні девіації» (Ф. С. Бацевич, С. О. Швачко, Л. А. Нефедова), «текстове напруження» (Л. В. Короткова), «абсурдизація комунікативного акту» (Т. Б. Радбіль), «парадокс» (О. Ю. Жигадло), передбачає проведення додаткового дослідження з метою пошуку золотої середини та формування чіткого уявлення про його зміст.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання формування нового статусу «аномалії» як раціонально мотивованого, комунікативно адекватного, прагматично успішного і семантично осмисленого явища, що створює якісно новий та комунікативно виправданий мовний код з урахуванням рівня розходження з принципами та установками мовної практики носіїв мови знайшло своє відображення в спорадичних роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема: Ю. Д. Аперсяна, Н. Д. Арутюнової, Т. В. Булігіної, О. Н. Єрмакової, О. С. Кубрякової, І. М. Кобозевої,

Л. В. Короткової, О. В. Падучевої, Т. Б. Радбіль, А. Д. Шмельова, О. В. Ребрія та ін. Попри ретельні дослідження, відмітимо, що феномен мовної аномалії у сучасній лінгвістичній парадигмі має неоднозначне трактування: від загальномовного явища (Аперсян, 1990) до більш звуженого й конкретизованого тлумачення цього поняття як: порушення норм уживання певної мовної чи текстової одиниці; навмисного порушення норми чи правила використання мовної одиниці, котре реалізується через порушення структурно-семантичних зв'язків між словами (Мурдускіна, 2011). Звідси, спробуємо проаналізувати, як висвітлюється проблема аномалії у сучасних дослідженнях з метою пошуку найбільш вдалого протрактовування поняття.

Постановка проблеми. Відповідно до інших видів мовного відхилення сутність мовної аномалії у межах художнього твору трактується досить неоднозначно як девіація, або через мовні явища — діалект, просторіччя, соціальний жаргон, дитяча мова та метафора, що, безперечно, створює певну невизначеність у розумінні природи цього терміну. Спробуємо проаналізувати основні причини появи різного співвіднесення мовної аномалії з значеними вище явищами.

Розпочнемо зі зіставлення характеристики поняття аномалія з іншим видом мовного відхилення — девіації з метою зіставлення їх характеристик та визначення прерогативних ознак. Ф. С. Бацевич (2007) зазначає, що *девіація — це мовна аномалія*, тип комунікаційної невдачі, збою у спілкуванні; помилки, неточності, обмовки, описки, пов'язані зі специфікою лексичної та граматичної семантики мови. Т. Б. Радбіль (2006) навпаки наголошує, що *аномалія мова є більш широким поняттям*, оскільки включає не лише девіацію як зовнішню оболонку мовних одиниць, проте і «різного роду семантичні, стилістичні, наративні, прагматичні відхилення від девіації на фоні стандартної мови, котрі є функціонально напружені, тобто являються засобом відтворення особливої естетичної інтенції автора і засобом фіксації унікальної «картини світу художника» (Радбіль, 2006, с. 309). Схожу думку, що правда на позначення девіації, знаходимо в роботі Л.А. Нефедової, яка вважає, що попри парадигматичну лакунарність, варіативність форм, неповноту або надмірність конструкцій, їх незвичну побудову відхилення від норми не порушують норм мовного вжитку, тобто вони є нормативними з точки зору приймаючої культури (Нефедова, 2002). У деяких наукових роботах (див. напр. Кобозева, Лауфер, 1990, с. 125) висловлено уявлення про аномалію як про відхилення від норми, для якого легко підібрати стандартний спосіб мовного вираження. Науковці не вважають певні тропи чи стилістичні фігури аномальними, якщо у мові відсутній їхній нормативний прабраз. Слідуючи цій думці, можна припустити, що відхід від канону на мовному рівні передає відхилення від канонічних форм, на більш глибокому рівні, на рівні свідомості автора.

Звідси, пропонуємо розглядати мовну аномалію як широке явище, що вміщує авторські мовні засоби різних мовних рівнів — лексичного, синтаксичного, морфологічного, фонографічного, тоді як девіація, вслід за О. Селівановою (2004), як фактичні помилки, неточності, неправильності та погрішності визначені несформованістю мовленнєвих умінь і навичок, недостатнім володінням культурно-соціальних норм мови, стандартів відповідності вживання слів і висловлень в різних галузях.

Деякі лінгвісти (до прикладу, О.В. Ребрій (2012)), вважають, що аномалія — це діалект, просторіччя або соціальний жаргон. Причиною тому виступає співвіднесеність аномалії мови

не з мовною помилкою, а раціонально продуманою тактикою відтворення інформативного фону. Можна припустити, що основними чинниками співвіднесення мовної аномалії з соціально-регіональною лексикою є: (1) звернення до історичних аспектів розвитку мови; (2) розширення кордонів між словом і екстралінгвістичною реальністю, що лежить в основі мовного коду; (3) вплив творчої складової авторського світобачення на художню мову.

Аномалія як дитяча мова або мова у так званих «зміненних станах свідомості» (афазія) є прикладом трактування мовного відхилення від норми не як діапазону певних мовних розладів, а як особливий прийом: «кожній аномалії у мовній практиці може бути прописаний раціонально інтерпретований смисл» (Мурдускіна, 2011, с. 298). Тобто, будь яка аномальність в основному орієнтується на сприйняття реципієнта, на його здатність розкодувати внутрішнє багатство її смислових інтерпретацій.

Інші дослідники (див. Аперсян, 1995, с. 621) вважають, що аномалія мови — це метафора. Таке трактування робить акцент на прагматиці «мовної або інтелектуальної дії, акцентує функціональний сенс використовуваного семантичного зближення або об'єднання двох значень» (Пемпусь, 2006). З іншого боку, інші дослідники (див. Гажева, 2012) вважають, що межі між аномалією мови і метафорою невиразні, — іноді вони взагалі відсутні. Вони не схильні включати аномалію мови в категорію незузальних мовних засобів художнього тексту, а виходячи з тези: «метафора це прийом «возвеличення» мови, і елемент мовної декорації, а мовна аномалія це прийом, котрий руйнує мову», розглядають її як негативний кластер позбавлений «ореолу вишуканості». З метафорою їх споріднює більшою частиною семантична неординарність, унікальність, яскраве конотативне значення, яке обумовлює спроможність передавати мовний колорит, що до речі, і змушує деяких авторів зараховувати мовну аномалію до метафор. Іншими словами поняття «аномалія мови» набуває всеосяжного значення (Єнчева, Струк, 2016).

Мовну аномалію також розглядають як мовну гру. Фактично мовна гра та аномалія є однаковою мірою результатом реалізації лінгвокреативної діяльності мовця. Відмінність між аномалією і мовною грою, на думку Л. А. Козлової (2012), полягає у тому що, мовна гра завжди навмисна, цілеспрямована за

характером. Якщо мовна гра здійснена ненавмисне, не можна виключати той факт, що реципієнт через власні креативні здібності може сприйняти її як гру. Мовна аномалія, на противагу мовній грі, може бути ненавмисною за характером, у такому разі це можна розцінювати як мовний акт здійснений мовцем з низьким рівнем навченості, що власне не передбачає створення нового смислу (Козлова, 2012, с. 126). Думку дослідниці варто уточнити твердженням, що ненавмисна аномалія у художньому тексті, на противагу звичайному повсякденному спілкуванню, є невід'ємною складовою формування мовних портретів окремих персонажів творів.

Короткий аналіз мовної аномалії як діалекту, просторіччя, соціального жаргону, дитячої мови, мовної гри та метафори засвідчує багатофункціональність терміна та його дещо узагальнювальний та широкий смисл, оскільки може розглядатися не лише як слово/концепт, а й контекст, частина тексту, чи текст загалом (Гуцол, 2007, с. 5) Отож, доцільним вважаємо співвіднесення терміну аномалія з мовними явищами, які охоплюють увесь комплекс різноструктурних мовних одиниць та відповідають за формування зумисного авторського «вкраплення».

Науковці пропонують різні класифікації мовних аномалій. Наприклад, Н. Д. Арутюнова (1987) пропонує поділяти мовні аномалії художнього твору на: (1) аномалії, які можна віднести до семантичного субстандарту та (2) аномалії, які не можна віднести до семантичного субстандарту (нонсенс, абсурд) (с. 89). Ю. Д. Апресян (1995) пропонує такий поділ: (1) конструктивні (типові) аномалії, та (2) деструктивні (індивідуальні) аномалії, де останні — це «мимовільні або нерегулярні мовні помилки, зроблені чи то через недостатнє знання мови, чи то через збурення емоцій, чи то підсвідомо, чи просто випадково» (Апресян, 1995, с. 63). Такі визначення вичерпно не розкривають поняття мовної аномалії, оскільки вказують на слабку мовну інтуїцію автора тексту та низький рівень його грамотності, що цілком суперечить аномаліям художнього тексту, їх смисловому наповненню і призначенню. Більш влучною нам видається класифікація, запропонована російською дослідницею О. В. Мурдускіною (2011), яка пропонує вирізнити п'ять великих опозицій мовної аномалії: (1) навмисні — ненавмисні; (2) авторські — експериментальні; (3) віднос-

ні — абсолютні; (4) переосмислені — непереосмислені; (5) мовні — логічні. Дослідниця вважає, що навмисні, авторські, відносні та переосмислені аномалії можуть отримати стандартну інтерпретацію, внаслідок чого саме вони можуть слугувати джерелом виникнення нових смислів (с. 6). Однак, така класифікація є не найбільш вдалим рішенням, наприклад, для аналізу мовних аномалій художнього тексту, де автор зумисно використовує мовні особливості для відтворення образу окремого персонажа твору. Звідси, межі між зазначеними аномаліями передбачають певну умовність та нечіткість їх розподілу.

Більш вдалою вважаємо класифікацію Т. Б. Радбіля (2012), який пропонує поділяти мовні аномалії відповідно до належності до різних рівнів мовної системи. Дослідник вирізняє такі аномалії: (1) лексико-семантичні аномалії (порушення лексичної сполучуваності); (2) стилістичні аномалії (необґрунтоване включення різностильових мовних одиниць у контекст); (3) фразеологічні аномалії (включають однослівні ідіоми, ідіолекти, фразеологічні одиниці, кальки, тобто слова, які варто відносити до «мовних кліше»); (4) словотворчі аномалії (прагматичні перетворення словотворчої структури окремого слова, або ж словотворчих моделей, до прикладу, сюди можна віднести okazionalizmi); (5) граматичні аномалії (до яких автор відносить неузгодженості між лексичним і категоріальним значенням мовної одиниці; аномальну вербалізацію категорії перехідності, контамінацію двох стилістичних моделей). Розподіл мовних аномалій за рівневим критерієм видається доцільним, оскільки вона притаманна усім без виключення елементам знакової систем.

Отже, здійснене зіставлення характеристики поняття «аномалія» з іншим видом мовного відхилення — «девіація», різними мовними явищами — діалектом, просторіччям, соціальним жаргоном, мовною грою, метафорою формує наше розуміння цього поняття як комплексного явища у сучасній перекладознавчій парадигмі. Подальший аналіз мовної аномалії базується на положенні про те, що мовна аномалія — це відхилення від норми, що актуалізується на фонографічному, лексичному і граматичному рівнях через сітку асоціативних та комунікативно значущих авторських смислів та використовується для моделювання знань про персонажа художнього твору.

Сутність аномалії художнього тексту. У першій частині статті ми дійшли висновку, що функціонування мовної аномалії у тексті має певну специфіку. Тут продовжимо аналіз з позиції її використання в художньому тексті. Так, аномалія мови є важливим елементом художнього твору, складником стилю письменника, одним з засобів, що утворює художній образ окремого героя твору. Аномалія надає тексту особливого емотивного навантаження, має незвичну фонографічну, лексичну і граматичну форми, а також латентний асоціативний фон. Аномалія мови має відповідає духу, задуму, цілям твору, нести характерний колорит та особливе значення, в якому сконцентровано авторську ідею. Відповідно, пошук автора, який творить аномалію власне, зумовлюється творчим задумом, наявністю на критеріях художньої і прагматичної доцільності.

Художній твір — це природне середовище функціонування мовних аномалій, де вони «втрачають свій деструктивний характер і знаходять прагматичну виправданість, функціональну цілісність і естетичну значимість». У тексті аномалії співвідносяться з реальною і зображуваною дійсністю, з розмовною мовою і мовою художнього твору. Все це сприяє тому, що читач ніби знову відтворює асоціативні зв'язки мовної аномалії з точки зору свого світогляду, культури, що безумовно, сприяє кращому розумінню авторського задуму. Аномалія мови у художніх творах часто використовується для передачі читачеві певного повідомлення. Фактично ці твори працюють на двох рівнях комунікації. Один з них — це текстовий рівень, на якому мовні аномалії вступають у контакт один з іншим. Другий рівень — це рівень між автором твору і читачем, — позатекстовий рівень. Саме на цьому позатекстовому рівні аномалії можуть передавати семантичне, соціокультурне або прагматичне значення безпосередньо від письменника читачеві про персонаж його соціальний статус, рівень освіти, спосіб життя, внутрішній світ (Єнчева, Струк, 2016).

Аномалія мови у художньому творі передбачає використання експресивно-стилістичних засобів мови з метою увиразнення естетичних і культурних інтенцій. Важливо звернути увагу на типові ознаки мовних аномалій: (1) аномалія мови не може існувати поза межею художнього світу автора — реально існуюча мова дає письменнику можливість відтворити різного роду мовні і стилістичні помилки персо-

нажів у відповідності до їхнього соціального, освітнього рівня. У такому випадку мовна характеристика героїв твору не є аномалією, а об'єктом констатації реальності образу. Однак, якщо мовне відхилення є важливою складовою сюжету, фабули, образів героїв, то реальну мову слід розглядати як аномальну. (2) Аномалія мови є результатом творчого пошуку, вибору, що робить автор у відповідності до власного мовного стилю. У результаті незвичних поєднань, зіткнення мовних одиниць і смислів породжуються мовні аномалії в художньому творі, направлені на те, щоб привернути увагу читача, змусити поглянути на текст «збоку» і знову пізнати його проте уже з врахуванням, того яким він є у світлі авторської позиції. У художньої та реальної аномалії мови — різна причинна зумовленість появи: відхилення від мовних норм в художньому тексті покликані розширити наявні або породити нові смисли тексту, тоді як аномалії реальної мови унеможливають або утруднюють процес комунікації (Мільченко, 2011, с. 11).

Серед основних критеріїв, які вирізняють аномалії художнього тексту дослідники, зокрема Т.Б. Радбіль (2012), виділяють такі: (1) інформативність (аналіз різного роду «мовних порушень» дозволяє краще зрозуміти природу об'єкта дослідження); (2) конструктивність (корисні відхилення від норми не руйнують систему мови, а навпаки відтворюють її креативний потенціал); (3) евристичність (кожне відхилення від норми унаслідок семантико-стилістичного навантаження може отримати нормативну кваліфікацію); (4) функціональна значимість (аномалія мови у художньому творі передбачає використання експресивно-стилістичних засобів мови з метою увиразнення естетичних і культурних інтенцій).

Детальніше про типи аномалій, представлені на морфологічному, синтаксичному, лексичному та фонографічному рівнях можна прочитати у дисертаційній розвідці І.В. Струк (2016). Виходячи з рамок статті зупинимося на стратегічних позиціях перекладачів щодо відтворення релевантних параметрів мовної аномалії.

Перекладознавчий аналіз мовної аномалії. Основна функція мовних аномалій — концентрація уваги на тому чи іншому понятійному значенні лексеми. При цьому підвищується емоційна тональність тексту, його поетичність. Звідси, мовні аномалії художніх текстів утворюють оповідний пласт і розкривають основну

ідею твору. Завдання перекладача — розпізнати і виділити ці особливості, а також знайти для них відповідники, які здатні утворити цей латентний оповідний пласт і в уяві сприймачів вторинного тексту. Проаналізуємо цитати з твору «Пригоди Тома Соєра» та «Пригоди Гекльберрі Фінна» на наявність мовних аномалій та їх відтворення у перекладі. До прикладу:

Well, the old man he liked that speech, and he mighty soon got it so he could do it first-rate. It seemed like he was just born for it; and when he had his hand in and was excited, it was perfectly lovely the way he would rip and tear and rair up behind when he was getting it off (The Adventures Of Huckleberry Finn); — *Ну, старому така роль дуже сподобалась, він швидко вивчив її напам'ять і так торохтів — любо-мило послухати. Здавалося, що саме для неї його й на світ привели; а коли він уже добряче наламався до тієї кумедії, та ще, було, як розійдеться, то так руками вимахує та стрибає — мало зі шкури не вискочить* (Стешенко, 1990). Тут іде мова про приховане «одомашнення», через яке українському читачеві нав'язується добре знайома мовна картина. Насправді ж ідеться про образну картину вторинного комуніканта, яка розходиться з образною картиною письменника, оскільки надмірна мовна експресія не є його характерною рисою. Зважаючи на фактичну нормативність первинної аномалії у друготворі такий прийом не є дієвим, оскільки, лексеми, які лежить на перетині фізичних, біологічних і соціальних параметрів людини є нормою вторинного тексту, які здатні відкинути увагу читача від важливої текстової ділянки (Гудманян, Єнчева, Струк, 2016). Найбільш вдалим вважаємо переклад *наламався до тієї кумедії*, де через зумисну помилку читач отримує можливість ретельніше заглибитися в текст, а відтак краще вивчити стилістику авторського твору.

Стає очевидним, за словами О.М. Линтвар (2015), «що для адекватної передачі іншомовного тексту мовою читачів, перекладач зобов'язаний використовувати у тексті перекладу літери аналогічні за звучанням і частотою» (Линтвар, 2015). Дійсно, варто вірно розставити пріоритети при виборі прийомів і способів перекладу, оскільки передавання мовної аномалії діалектом відтворить лише звичну для вторинного читача мовну структуру. Крім того, не варто залишати без уваги індекс лексичної розбіжності двох мовних систем — розмовної та письмової, що також

може стати причиною невдалого перекладу (див. Галій, 2018).

Тут виникає запитання: як подолати відмінності у співвідношенні нормативного/ненормативного, щоб домогтися позиційного та смислового співвіднесення мовних аномалій у первинному та вторинному текстах? Прослідкуємо на прикладі трьох перекладів, яким чином відбувається боротьба за влучний переклад та чи використані прийоми здатні цілком відтворити смислове наповнення граматичних аномалій: «*I done it out of pity for him — because he hadn't any aunt*» (The Adventures Of Huckleberry Finn); — «*Та я...я просто пожалів його. ...В нього ж немає тітки*» (Левицька, 2009); — «*Я дав йому ліки із жалю... бо нього немає тітоньки*» (Базилянська, 2013)

Цікавим, на наш погляд, є переклад мовної аномалії, за допомогою розділового знаку у вигляді трьох поставлених поряд крапок. Загалом, крапки в середині речення вказують на «схвильованість мови або на паузу перед важливим чи несподіваним повідомленням. Також, крапки вживаються щоб показати уривчастість, перерваність або недокінченість фрази від роздумів, хвилювань, чи зворушення» (Снігур, с. 165). У цьому випадку доцільно згадати роботу Ю.М. Плетенецької про інтерсеміотичну та мовленнєву когезію, де остання має відтворюється за допомогою цифр, пунктуаційних знаків, візуальних засобів та інтерсеміотичних смислових зв'язків (Плетенецька, 2019), а відтак графічне відображення хоч і частково, однак досить вдало дозволяє відтворити експресивний відтінок мовної аномалії.

Як приклад, представимо схематичний рисунок текстотвірної потенції художнього перекладу мовних аномалій на основі порівняльно-перекладознавчого аналізу мови персонажів творів «Пригоди Тома Соєра» та «Пригоди Гекльберрі Фінна».

Відповідно до ретельного статистичного підрахунку та візуального оформлення результатів розвідки доходимо висновку, що перекладачі при відтворенні мови персонажів ігнорують мовні аномалії, зокрема використовують літературну мову або насичують мовлення персонажів діалектизмами, руйнуючи задум автора про індивідуальність мовлення зображуваних образів. Тут, варто пам'ятати, що мовна аномалія — це особливий мовний стратум, затушування котрого позбавляє текст оригіналу першочерговою закладеною «витонченості та природності», адже якщо

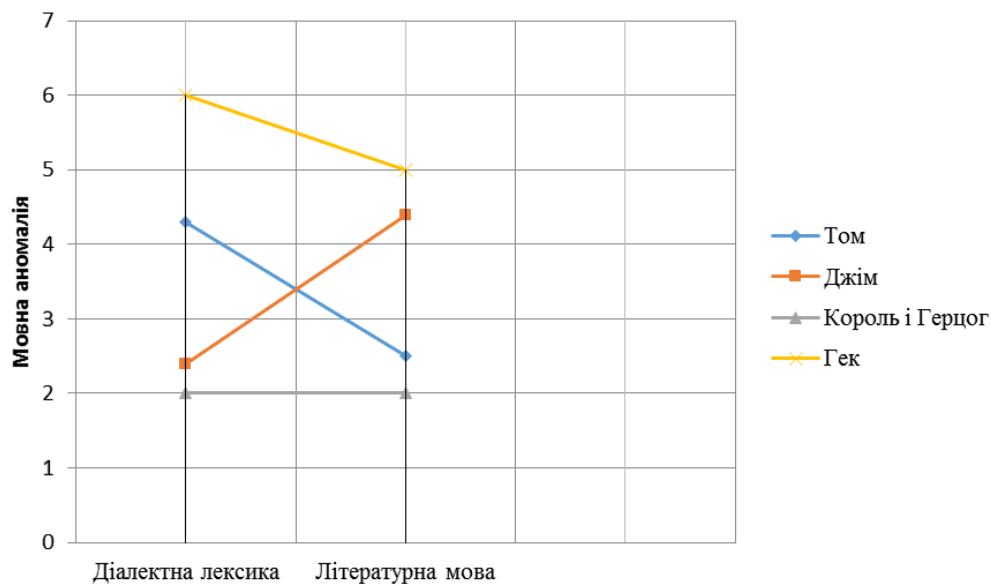

Рис.1 — Текстотвірна потенція художнього перекладу мовних аномалій

помістити на ваги кілька лексичних помилок та втрачені конотації чаша справедливо склониться на бік останнього. Важливо не зосереджуватися виключно на передачі головної ідеї твору, адже як свідчить український науковець В. Д Радчук (2004): «основною метою перекладу є не заміна мови, а збереження мови» (с. 29).

Висновки. Загалом передача мовних аномалій фактично являє собою своєрідну творчу інтерпретацію, яка реалізується через багатство українського слова, пасивного, застарілого чи емотивно насиченого у залежності від того, що вимагає контекст першотвору. Зрештою, кажучи словами А. В. Сітко, важливим є «не пригання тексту під чиєсь сприйняття, а збереження змісту, функцій, стильових, стилістичних, комунікативних і художніх цінностей оригіналу» (Сітко, 2008). У процесі аналізу текстових напрацювань сучасних науковців встановлено, що аномалія у вимірі художнього та спеціального перекладів акцентує увагу на головних процесах аналізу емотивно насиченої лексеми, сприяє виявленню смислового навантаження мовного коду, і його переосмислення не з точки зору зумисності, а з позиції художньої доцільності та авторського задуму.

Такий підхід дозволив зробити акцент на прагматиці інтелектуальної дії, акцентувати

функціональну обумовленість семантичного зближення, здійснити аналіз нормованої мови як системи, що іманентно формується мовленнєвою діяльністю людей, а аномалій — як шляху становлення мови.

Підтверджено гіпотезу, що аномалія на противагу мовній нормі часто використовується для передачі читачеві певного повідомлення. Спеціальні та художні твори працюють на двох рівнях комунікації. Один з них — це текстовий рівень, на якому мовні аномалії вступають у контакт один з іншим. Другий рівень — це рівень між автором твору і читачем, — позатекстовий рівень. Саме на цьому позатекстовому рівні аномалії можуть передавати семантичне, соціокультурне або прагматичне значення безпосередньо від письменника читачеві про персонаж його соціальний статус, рівень освіти, спосіб життя, внутрішній світ, тоді як норма оригіналу охоплює лише перший рівень та не сприяє виявленню смислового навантаження мовного коду.

Отримані результати щодо перекладу мовних аномалій доводять потребу розглядати мовну парадигму як засіб стилістичної репрезентації дійсності у творі, що дозволить зменшити ступінь прояву мовної особистості перекладача.

Список використаної літератури

- Апресян, Ю. (1990). Языковые аномалии : типы и функции. Москва: Наука.
 Апресян, Ю. (1995) Языковая аномалия и логическое противоречие (Т. II). Москва: Языки русской культуры.

- Аругюнова, Н. (1987) Аномалии и язык (К проблеме языковой картины мира) (№ 3).
 Бацевич, Ф. (Ред.). (2007). Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра.
 Гажева, И. (2012) Проблемы эволюции идиостиля Андрея Белого : от метафоры к языковой аномалии (№ 1–2).

- Галій, Л. (2018) Typological structure as a model to study languages in contrast. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Гуцол, С. (2007) Метафора як спосіб символічного вираження внутрішнього досвіду особистості (№ 3 (2)). Київ.
- Гудманян А., Єнчева Г., Струк І. (2016) Граматичні аномалії мови в перекладах. Warszawa, Polska : Aleje Jerozolimskie.
- Єнчева, Г., Струк, І. (2016) Феномен мовної аномалії: авторська/перекладацька креативність чи відхилення від норми? (№ 34), Київ.
- Кобозева, И., Лауфер, Н. (1990) Прагмасемантическая аномальность высказывания и семантика модальных частиц. Москва.
- Козлова, Л. (2012) Языковые аномалии как средство реализации креативного потенциала языка и их функции в тексте (№ 2 (18)). Иркутск.
- Линтвар, О. (2015) Ідіостиль й ідеостиль у художньому перекладі. Київ: Центр навчальної літератури.
- Мурдускіна, О. (2011) Языковые аномалии как средство самоорганизации англоязычного дискурса: на материале художественных и публицистических текстов (Дис. канд. филол. наук). Самара.
- Нефедова, Л. (2002) Явление девиации в лексике современного немецкого языка (Дис. канд. филол. наук). Москва.
- Пемпуть, Т. (2006) Метафора : теоретико-літературний аспект (№ 1 (26)). Львів.
- Плетенецька, Ю. (2019) Інтерсеміотична та мовленнєва когезія в субтитрованому перекладі українського фільму. Київ: Аграр Медіа Груп.
- Радбиль, Т. (2006) Концепт ИГРЫ в аномальном художественном дискурсе. Москва: Индрик.
- Радбиль, Т. (2012) Языковые аномалии в художественном тексте : Андрей Платонов и другие. Москва: Флинта.
- Радчук, В. (2004) Протей чи Янус? (Про різновиди перекладу) URL: <http://chtyvo.org.ua/>
- Ребрій, О. (2012) Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
- Селиванова, Е. (2004) Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Київ.
- Сітко, А. (2008) Прагматична інтерпретація вторинних функцій англійських інтерогативних конструкцій як проблема перекладу. (Вип. 75 (5)). Кіровоград, 2008.
- Снігур, С. Крпки і їх вживання в тексті перекладу художньо-публіцистичного твору URL: <http://odes-transl.com/>
- Струк, І. (2016) Відтворення мовних аномалій у художньому перекладі (на матеріалі мовлення персонажів романів Марка Твена та їх перекладів) (Дис. канд. филол. наук). Київ.
- Марк Твен (1990) Пригоди Тома Сойєра. Пригоди Гекльберрі Фінна (пер. з англ. І. Стешенко, В. Митрофанова). Київ : Веселка.
- Марк Твен (2009) Пригоди Гекльберрі Фінна (пер. з англ. В. Левицької). Київ: Країна Мрій.
- Марк Твен (2013) Пригоди Тома Сойєра. Пригоди Гекльберрі Фінна (пер. з англ. І. Базилянської). Харків: Школа.
- Mark Twain (1998) The adventures of Huckleberry Finn (Ed. by J. Manis). Pennsylvania: The Pennsylvania State University.

А. ГУДМАНЯН, А. СИТКО, И. СТРУК ФЕНОМЕН ЯЗЫКОВОЙ АНОМАЛИИ

В статье рассматриваются взгляды исследователей на толкование и значение понятия языковая аномалия в лингвистической и переводческой парадигмах с целью определения адекватных стратегий и тактик перевода языковой аномалии, что является определяющим для успешной передачи содержания исходного текста на языке перевода. Рассматривается целесообразность использования языковых аномалий для обозначения диалекта в художественном переводе. Выделены разновидности языковых аномалий и примеры их множественного перевода на украинский язык.

Ключевые слова: аномалия, норма, диалект, креативность, художественный перевод.

A. GOODMANIAN, A. SITKO, I. STRUK

THE PHENOMENON OF LANGUAGE ANOMALY

The thesis sets out to make essence of the notion of «language anomaly», as the problem of investigation of language anomaly remains still open. This deals not only with different views on the language anomaly, but

also of great quantity of factors, which influence its decision. Representation of language anomaly is connected with language play, metaphora, dialect, jargon. It turns out that the language anomalies are aimed to widen or create new senses of the text as a result of using markers of social-regional vocabulary.

Key words: anomaly, norm, dialect, creativity, literary translation.

A. GOODMANIAN, A. SITKO, I. STRUK

THE PHENOMENON OF LANGUAGE ANOMALY

The present study offers a complex approach to the analysis of language anomaly. Different language phenomenon dealing with or mentioning the issues of anomaly were analyzed from a linguistics and translation perspectives. Two thematically linked categories of articles present anomaly in slightly different ways.

Anomaly is a popular term among contemporary Ukrainian linguistic schools. It usually refers to the unit of abnormal phenomenon that shapes language items in the form of verbal signs and mental construal. Language anomaly of a literary text is formed with the help of linguistic means, representing the individual world image

of an author, and is therefore verbalized through the set of notional elements of a literary text, providing a distinct characteristic of the author's individual style in the context of translation. To describe a language anomaly involves describing different linguistic units which shape its domain through deviational patterns, connotations and cultural representations. As a complex language phenomenon, a language anomaly is represented in text as attribution of a linguistic sign to a fragment of author's reality, and expression, both linguistic and non-linguistic, directly or indirectly connected to the text. Language anomaly is also viewed as a cultural significance that is aesthetic or spiritual value of the text.

For the purpose of the second paragraph article, the language anomaly is viewed as author-individual phenomenon, which has different positions in target reader's cultural system, thus causing difficulties of

translation of their functions and meanings in the source text into target text. The suggested exploration concentrates on the multiplicity of the work's translations as an agent of variable reproduction of the main types of the language anomalies of the source text. The translation is demonstrated on the basis of morphological level of Mark Twain's novels. It includes the analysis of the language anomaly, its functions in the text and the strategies of reproducing its conceptual sense in the translations.

According to the results of the research adequate reproduction of language anomaly in Ukrainian translations is predetermined by a number of factors, both objective and subjective, that make up translation challenges in the process of rendering the selected language peculiarities into Ukrainian.

Стаття надійшла до редакції 6.11.2019

УДК 659.123.4: 81.373.612.2

DOI: 10.18372/2520-6818.40.14265

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Віктор, ПОПАДЮК Сергій

СПОСОБИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

У статті досліджено способи метафоризації лексичних одиниць у рекламному тексті. Матеріалом наукової праці слугували сучасні англійські реклами. Основну увагу зосереджено на таких способах утворення метафори, як-от словотворчі, лексико-семантичні та граматичні. Аналіз конкретного матеріалу засвідчив, що метою метафоризації є здійснення комунікативного та маніпулятивного впливу на реципієнта рекламного тексту. Виявлено, що метафоризація є своєрідним способом створення «власної» лексики рекламних текстів.

Ключові слова: метафоризація; метафора; реклама; рекламний текст; лексичні одиниці; комунікативний вплив.

Вступ. Рекламний текст є одним з акселераторів розвитку сучасного суспільства. Перш за все, реклама є необхідним компонентом зв'язку між виробником та споживачами. Удосконалення процесів виробництва і, відповідно, покращення якості товарів значним чином залежить від якісного рекламного тексту привабливого для споживача. Саме тому на сьогоднішній день рекламний текст вважається одним з видів комунікації у суспільстві. Сучасна реклама безпосередньо впливає на сприйняття зовнішнього світу, відношення до подій, що відбуваються в житті особистості, слідування певним ціннісним орієнтирам.

У рекламному тексті переважно в імпліцитній, ненав'язливій метафоричній формі, називаються якості товару, що відповідають певним вимогам покупця. До таких якостей

можна віднести новизну, зовнішній вигляд, надійність, зручність у користуванні, економічність, престижність, практичність товару. Тому можна припустити, що метафоризація у рекламному тексті здійснюється з метою імпліцитного приписування зазначених вище якостей рекламованому товару. Суттєвим моментом, що зумовлює специфіку процесів метафоризації, є експресивна і емоційна забарвленість рекламних текстів.

Аналіз досліджень і публікацій. Рекламні тексти є актуальною темою досліджень у сучасній лінгвістичній науці. Структурні і функціональні характеристики рекламних текстів посідають центральне місце у доробках таких вітчизняних і закордонних дослідників, як Д. Огілві (D. Ogilvy) (2007), А. Годдард (A. Goddard) (2002), І. Торресі (I. Torresi) (2014),

© Кульчицький В., Попадюк С., 2019